

יקי ישע:

„אני לא רוצה לחיות פה יותר!“

בני ברבש:

„לזעזע חייל ישראלי - צריך דבר מזויע!“

חנה מרון:

„אני מתביישת בשם בני-עמי!“

בני ברבש, סגן-אלוף (מיל'), מגיד שנלחם במלחמת-הלבנון, כיצד מתייחס קצין בצה"ל לטבח בבירות? צבא המוצג כצבא כמעט כלייכול גם עליידי רמטכ"ל וגם עליידי שר-הביטחון לא יכול להתכסות כעת בתירוצים של פריצה ממיזרח או אי-פריצה ממיזרח, ולכן גם אם לא היה שיתוף פעולה - ואני מקווה שלא היה שיתוף פעולה - יש כאן אחריות כוללת לגבי הנעשה בשטח שהיה אמור להיות נתון בשליטתו של צה"ל. במיוחד לאור העובדה, ששר-הביטחון תירץ את הכניסה למערב-ביירות בכך שיימנע תהרובוהו אחרי רצח ג'מיל. מי שמכיר את הפלאגנות - וצה"ל מכיר את הפלאגנות - ומי שמכיר את חיילי חדאד - וצה"ל מכיר את חייליו של חדאד - חייב היה לחזות שאם כוח כזה ייכנס למחנות הפליטים, הטבח יהיה בלתי-ימנע. יש לי הרשם המאוד מכאיב שההתעוררות לעצירת הטבח התחילה ברגע שזה התחיל לעשות גלים באמצעי-התיקשורת. עד אז, יש לי הרשם, אמרו: שיהרגו אחד את השני, זה לא ענייננו.

יש דבר נוסף, היה פה מעשה של המרת איון פנימי ביחסי הכוחות בתוך העם הלבנוני. מצד אחד סירקו את נישקם של אירגוני השמאל ומנעו בכך הגנה על הפלסטינים, ומצד שני אנחנו סיפקנו, חיזקנו וטיפחנו בצורה זו או אחרת את הפלאגנות. שבוע או שבועיים קודם לטבח כינה ראש-הממשלה את בשיר ג'מיל, האיש שפיתח את המיפצת הזאת הנקראת פלאגנות, בשם ידידי, כלומר, שהדברים לא התחילו מהטבח עצמו, אלא עוד קודם לכן, כאשר כרתנו ברית עם אותו כוח שהדימוי המוסרי שלו הוא מאוד מאוד מפוקפק.

אחרי שהתפוצצה פרשת לבון, נשא רוקח נאום מעל בימת הכנסת ואמר לשר-הביטחון לבון: „אם אתה ידעת על העניין, אתה אחראי, ואם אתה לא ידעת, אתה גם כן אחראי.“ והקביעה הזאת פועלת גם כאן.

● **כחוק, כמגיד, כיצד אתה מסביר את העובדה שצה"ל עמד בליכך קרוב ולא התערב?**

אין לזה שום הסבר. זה חמור מאוד. אני לא יודע מה להגיד. אין תירוץ. זה מתקשר לתהליך שאנחנו מדברים עליו כבר זמן רב, שצבא הוא צבא-כיבוש היוצא למיפגני-ראות אימפריאליסטיים, מאבד את הרגישות ושוקע בקהות חושים.

היום, כדי לזעזע חייל ישראלי, צריך דבר מוויזע כמו הטבח הזה בבירות. ביחוד כשבראש הצבא עומד רמטכ"ל שאני באופן אישי שמעתי אותו אומר לא אחת שערבי טוב זה ערבי מת.

הגברת הראשונה של התיאטרון הישראלי, חנה מרון, נמנית עם אותם המכונים נפגעי פעולות איבה. חנה מרון איבדה את רגלה בהתקפת פלסטינים על מטוס „אל-על“.

חנה מרון היא גם אמנית. אמנים במדינת ישראל אינם נוהגים להביע דיעה על המתרחש. הם מתחבאים מאחרי טכסטים שנכתבו עליידי אחרים. לבד ממעטים, המעורבים לעתים בסאטירה פוליטית, הם אינם מעזים להשמיע את דעתם. ביקשתי מחנה מרון את תגובתה כאשר וכאמנית על הטבח בבירות:

מה אני אניד לך - אני מגממת את התושבה. אני המומה לגמרי ממה שקרה. קשה לי להאמין שהגענו למצב הזה. אני מתביישת, אני מתביישת בשם בני עמי. קשה וכואב לי לראות את המתרחש לבגד עינינו, והי המדינה שחלמנו עליה? והי המדינה שחונקנו עליה? לאן הגענו?

את יודעת, לפעמים אני ממש צריכה לשפוש את העיניים כדי להאמין למה שאני רואה בטלוויזיה. למרות שבאופן הגיוני זה טיבעי שהדברים האלה יקרו. הרי לא יתכן שבשילטון כיבוש מתמשך בני-האדם יישארו בני-אדם!

את אומרת שאמנים לא מגיבים? לפעמים לאמנים אין דיעה. אני משתדלת להגיב בכל פעם. להביע דיעה. אני חושבת שראש-הממשלה ושר-הביטחון צריכים להתפטר. אני חושבת שצריך להחליף את הממשלה.

ביקשתי לדבר עם מישהו ששייך לארץ הזאת, מישהו שנולד פה, שאבות אבותיו נולדו פה. מישהו שנטוע פה בשורשים עמוקים. שלא עלה מרוסיה, ולא מכורדיסטאן, ושחוריו לא נולדו בפולין או בתור-כיה. בימאי הקולנוע יקי ישע הוא דור 12 בארץ. שאלתי אותו להרגשתו על הטבח בבירות:

כשקמתי בבוקר וראיתי את התמונות בעיתונים, הרגשתי בסעם הראשונה בחיים שלי שאני לא רוצה לחיות יותר בארץ הזאת. אני - דור 12 בארץ, ואני מרגיש כל דור על הכתמים שלי. רגליי נטועות עמוק עמוק באדמת הארץ הזאת.

אני כמובן לא פלסטיני כמו בגין או שרון, אבל בכל זאת יש לי שורשים. אני שייך לכאן, נולדתי כאן. בבית ובבית-הספר ובתנועת-הנוער ובכל מקום היננו אותי שהמדינה הזאת קמה על בסיס מוסרי. על הבסיס המוסרי הזה נתנו לנו להקים מדינה, הצביעו בשבילנו באו"ם, וכל הקישקושים האלה שגם עמים אחרים טבחו בעמים אחרים, הם לא לעניין, ואם אנחנו לא קמים ומסתלקים מבירות, וצועקים צעקה גדולה ובוכים לאן הגענו - או אנחנו בצרות.